

УДК 316.7:323.272(477)«2013/2014»
DOI 10.32461/2226-3209.3.2025.344214

Цитування:

Філіна Т. В. Вплив Революції Гідності на трансформацію національно-культурних цінностей українців. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 3. С. 54–58.

Filina T. (2025). The Impact of the Revolution of Dignity on Transformation of the National Cultural Values of Ukrainians. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 54–58 [in Ukrainian].

Філіна Тетяна Вікторівна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри артменеджменту
та інформаційних технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-0685-8177>
tfilina01@gmail.com

ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНЦІВ

Мета статті – розглянути вплив Революції Гідності на трансформації національно-культурних цінностей українців. **Методологія дослідження** передбачала застосування міждисциплінарних методів, а саме: історичного, за допомогою якого було відстежено причини та наслідки Революції Гідності в хронологічній послідовності; аналітичного, що дав змогу розглянути трансформації національно-культурних цінностей українців; семіотичного, який застосовувався для аналізу нових національних символів; методу узагальнення, що використовувався під час підведення підсумків дослідження. **Наукова новизна** полягає в осмисленні впливу передумов та наслідків Революції Гідності на трансформації національно-культурних цінностей українців. **Висновки.** Революція Гідності трансформувала національно-культурні цінності українців, забезпечивши адаптацію до нових історичних умов. У процесі революційних подій почала формуватися політична ідентичність українців, що загостило почуття відповідальності та громадянської активності. Усвідомлення культурної самодостатності призвело до переосмислення історичної пам'яті, розвитку національної культури та мистецтва, посилення уваги до української мови. Відбулися зміни в розумінні патріотизму, який став визначатися не етнічним походженням, а спільним вибором та готовністю захищати демократичні цінності України. Зросла цінність солідарності, взаємоповаги та самоорганізації, що проявилось в здатності об'єднуватися поза державними інституціями для вирішення критично важливих проблем. В умовах російсько-української війни такі національно-культурні цінності, як: гідність, свобода, справедливість, прагнення до демократії та європейського вибору – стали рушійною силою опору української нації, захисту територіальної цілісності, збереження національної ідентичності, забезпечили суспільну стійкість та єдність, активізували волонтерську діяльність.

Ключові слова: Революція Гідності, національно-культурні цінності, національна ідентичність, патріотизм, соціально-культурні трансформації, українська нація.

Filina Tetiana, PhD in Cultural Studies, Associate Professor, National Academy of Culture and Arts Management

The Impact of the Revolution of Dignity on Transformation of the National Cultural Values of Ukrainians

The purpose of the article is to consider the impact of The Revolution of Dignity on the transformation of national cultural values of Ukrainians. **The methodology** of this research involves interdisciplinary methods such as historical, that describes the reasons and the consequences of The Revolution of Dignity in chronological order; analytic, that allows to study the transformation of the national cultural values of Ukrainians; semiotic, that was employed to analyse new national symbols; method of synthesis used to sum up the results of the research. **Scientific novelty** lies in comprehension of the role of The Revolution of Dignity in the transformation of national cultural values of Ukrainians. **Conclusions.** The Revolution of Dignity transformed the national cultural values of Ukrainians providing the adaptation to the new historical conditions. The revolution provoked the formation of political identity of Ukrainians that sharpened the sense of responsibility and intensified civil activity. Realisation of cultural self-sufficiency resulted in reinterpretation of national memory, national culture and art development and strengthening the position of the Ukrainian language. The understanding of patriotism has changed. Now it is determined by common choice and readiness to protect Ukrainian democratic values rather than by ethnic origin. The value of solidarity, mutual respect and self-organisation has increased significantly that contributed to the ability of the people to join outside the government infrastructure to solve critical problems. In the conditions of the Russian-Ukrainian war new national cultural values such as dignity, freedom, justice, will for democracy and European values became a driver of the

national resistance, territorial integrity protection and national identity securing. They provided social sustainability and unity, activated volunteers' movement.

Key words: Revolution of Dignity, national cultural values, national identity, patriotism, social and cultural transformation, Ukrainian nation.

Актуальність теми дослідження. Однією з найважливіших подій новітньої української історії є Революція Гідності, яка докорінно змінила суспільство, продемонструвавши незламність українського духу та закріпивши цивілізаційний вибір держави. Революційні події спричинили фундаментальні зрушення у національній свідомості, громадянській та політичній ідентичності українців. Основною рушійною силою революції, у більшій мірі, було прагнення захистити людську гідність та право на вільний вибір, а не лише декларація економічних та політичних вимог. Спричинені цим переосмислення і ціннісні виклики, що постали перед українським суспільством, мали значний вплив на національно-патріотичні почуття, які змінюються протягом життя людини та ґрунтуються на емоційному переживанні приналежності до нації та держави. В ході революції, українці перетворилися на активних суб'єктів історії, які самоорганізовувалися і здійснювали громадянський контроль над владою. Подальші історичні події – анексія Криму та початок війни на Донбасі – змінили національно-патріотичні настрої українців, загостривши їх і зробивши критично важливими для виживання держави. Емоційне та національне єднання, консолідація суспільства, відновлення історичної пам'яті в умовах російсько-української війни набувають особливого значення. Революція Гідності заклала фундамент для формування стійкого і дієвого патріотизму, зміни національно-культурних цінностей, виховання українців здатних протистояти зовнішній агресії і відстоювати незалежність держави.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання пов'язані з причинами, перебігом та наслідками Революції Гідності стали предметом зацікавлення багатьох українських науковців. Причини революції проаналізовано в роботах Д. Долини [3], Ю. Котляра та О. Мосіна [6], колективній праці В. Коцюка, Л. Гуцало, І. Григорчака, А. Гавриш та О. Стаднік [11]. Історико-філософський та політичний аналіз революційних подій здійснювали В. Попов та Ю. Яковенко [9], А. Ткачук [10]. Вплив Революції Гідності на соціально-культурні трансформації та освіту в Україні розглянуто в працях О. Ніколаєнко [12] та А. Олексієнко [13]. Питання впливу революції на сферу культури і

мистецтва досліджували Д. Долина [4] та О. Кендус [5]. Інформаційно-комунікаційні аспекти висвітлення революційних подій вивчали О. Мітчук, І. Крупський та В. Прокопець [7]. Т. Волянчук [1] та В. Шеховцова-Бурянова [14] досліджували вплив революції на націотворчі процеси в українському соціумі. Феномен Революції Гідності в сучасній науковій рефлексії став предметом розгляду Т. Гуменюк [2]. Аналізом особливостей висвітлення перебігу революційних подій у закордонних публікаціях займався О. Мосін [8].

Мета статті – розглянути вплив Революції Гідності на трансформації національно-культурних цінностей українців.

Виклад основного матеріалу. Історична боротьба українського народу проти культурної експансії з боку інших держав тривала сторіччями. Українська культурна еліта, інтелектуали та національно-політичні діячі протистояли цим зовнішнім впливам, втім, такий спротив подекуди був занадто слабким для досягнення національної мобілізації. Процес формування суспільства з єдиною українською ідентичністю потребував консолідації навколо спільної ідеї. Одним з переламних етапів сучасної української історії була Революція Гідності (2013–2014), яка трансформувала свідомість українців і виступила каталізатором фундаментальних політичних змін.

Причинами революції стали негативні суспільні настрої та політична криза, що обумовлювалися концентрацією влади в руках президента Януковича, відмовою від євроінтеграції на користь посилення зв'язків з Росією, корупцією та неефективністю правової системи. Ю. Котляр та О. Мосін до додаткових причин Революції Гідності відносять: зростання тиску олігархів та їх проросійські настрої, ухвалення «закону Ківалова-Колесніченка» (про регіональні мови), безробіття та загальне погіршення життєвого рівня населення, підписання Харківських угод щодо Чорноморського флоту РФ [6, 50]. Безпосереднім початком Революції Гідності, було рішення Кабінету Міністрів України, прийняте 21 листопада 2013 року, про призупинення підготовки про підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що призвело до втрати

легітимності влади в очах суспільства та розгорнуло масову мобілізацію по всій країні.

На початку 2014 року Росія розпочала гібридну війну, анексувавши Крим та окупувавши частину Донбасу. Війна стала серйозним викликом на шляху до втілення європейських цінностей і ускладнилася тим, що Росія нехтувала принципами демократії, правами людини, територіальною цілісністю. 24 лютого 2022 року Росія розпочала повномасштабну війну, що триває донині. Міжнародна спільнота підтримала прагнення українського народу до європейської інтеграції, незважаючи на перешкоди створені війною.

Наслідком Революції Гідності стали докорінні зміни, як зазначає А. Ткачук, морально-етичні зрушення у свідомості українців, які ґрунтувалися на потребі соціальної справедливості, за яку вийшли боротися люди по всій країні. Революція стала значним зламом на ментальному рівні, подолавши радянський спадок і загостривши такі риси української ментальності, як рішучість, толерантність, прагнення до волі та здатність до самопожертви. Революційні події стимулювали активніші зусилля України щодо вступу в Європейський Союз та НАТО, спричинили масштабні реформи у післяреволюційний період [10].

Події Революції Гідності вплинули на процес формування нової української нації, готової боротися за майбутнє Батьківщини, ризикуючи життям. В. Шеховцова-Бурянова доходить висновку, що під час революційних процесів національна ідентичність українців набула рис громадянської, що передбачає не лише усвідомлення себе громадянином країни, а й активну участь у її житті. Таким чином, відбулося переформотування ідентичності і створення політичної нації [14].

О. Кендус зазначає, що «Революція Гідності стала масштабним протестом у новітній історії України, боротьбою українських громадян за свої права і демократичний європейський вибір. На ці події реагувало мистецтво, звертаючись своєю мовою як до політиків, так і суспільства. Його творцями є митці, зокрема, художники, письменники, поети, які є невід'ємною частиною цього суспільства, а часто і його авангардом. Вони були причетними до формування культурно-мистецького простору під час та після революційних подій, де самі ж митці як професіонали, так і аматори, реалізовували свої творчі проекти» [5, 37]. Д. Долина зауважує, що трансформаційні

процеси у сфері культури і мистецтв, спричинені Революцією Гідності, призвели до зміни світогляду українців, що сприяло зниженню російського культурного впливу і зміцненню відчуття національної єдності, тим самим допомогло Україні вистояти з початком військового вторгнення [4].

Наслідками революції та подальших історичних подій стали глибокі зміни в українському суспільстві, політиці, економіці та геополітичному векторі:

- політична система – відбувся перехід від авторитарного правління до встановлення демократичних принципів розвитку; розпочався процес децентралізації влади та зміцнення місцевого самоврядування; втім, рівень корупції та неефективність багатьох державних інститутів значною мірою знецінили досягнення Революції Гідності;

- соціальна сфера – продовжила зростати громадянська активність та розвиватися волонтерський рух; разом з тим, погіршення економічної ситуації, спричинене збройною агресією Росії, негативно вплинуло на соціальну стабільність та рівень життя українців, що призвело до зростання еміграції;

- міжнародні відносини – розпочалося зближення з Європейським Союзом і практичні кроки на шляху до повної європейської інтеграції; посилилася присутність України на міжнародній арені; втім, водночас, поглибилася залежність від зовнішньої підтримки (фінансової, військової, гуманітарної);

- історичне та культурне значення – посилилися процеси національної, культурної та історичної самоідентифікації українців; відбулося піднесення уваги до української мови, історії, культури, релігії та національно-культурної спадщини [11, 601–602].

Революція Гідності, зазначають В. Попов та Ю. Яковенко, «стала прикладом того, як народ, об'єднаний спільними цінностями, може боротися за свободу, гідність та справедливість, навіть перед обличчям смерті та загрозою тиранії. Ця боротьба підкреслює важливість моральних принципів, колективної волі та екзистенційного вибору, які залишаються актуальними для розуміння сучасних суспільних змін. Революція Гідності не лише змінила політичний ландшафт України, але й стала свідченням вічного прагнення людства до свободи та гідності» [9, 147–148].

Наукова новизна полягає у осмисленні впливу передумов та наслідків Революції

Гідності на трансформації національно-культурних цінностей українців.

Висновки. Події Революції Гідності мали фундаментальний вплив на національно-патріотичні настрої в українському суспільстві, ставши поштовхом до зміцнення національної свідомості та громадянської ідентичності. Революція, а згодом анексія Криму та початок війни на Донбасі, призвели до безпрецедентного стрибка патріотизму. Значна частина українців, незалежно від регіону почала ідентифікувати себе громадянами України і відчувати спільну відповідальність за її майбутнє. Патріотизм почав асоціюватися не лише з етнічними чи мовними ознаками, але і з цінностями – гідністю, свободою, справедливістю, прагненням до демократії та європейського вибору. Незважаючи на те, що на початку подій все ще зберігалася регіональна диференціація українців у ставленні до революції, подальша агресія з боку Росії згуртувала суспільство навколо ідеї захисту територіальної цілісності України.

Українці почали більш свідомо ставитися до своїх громадянських прав і обов'язків, критично відноситися до влади та вимагати прозорості та реформ. Революція Гідності продемонструвала, що українське громадянське суспільство може впливати на перебіг політичних подій та захищати свої права. Це було потужним поштовхом до виникнення масового волонтерського руху спочатку для підтримки учасників революції, а згодом для допомоги збройним силам та внутрішньо переміщеним особам. Волонтерський рух, що розгорнувся по всій країні, був проявом дієвого патріотизму, прикладом практичного служіння державі, ставши важливою складовою національної самосвідомості.

Події Революції Гідності актуалізували і закріпили нові національні символи та переосмислили історичну пам'ять. Традиційні державні символи – гімн, герб, прапор, а також нові – образ загиблих учасників революції – Героїв Небесної Сотні, – набули особливого сакрального значення для українців як символ боротьби за гідність і свободу. Усвідомлення і прийняття українцями своєї єдності і унікальності стало кроком до подолання спадщини радянської ментальності, для якої характерним було придушення індивідуальності та людської гідності.

Таким чином, Революція Гідності трансформувала національно-культурні цінності українців, забезпечивши адаптацію до

нових історичних умов. У процесі революційних подій почала формуватися політична ідентичність українців, що загостило почуття відповідальності та громадянської активності. Усвідомлення культурної самодостатності призвело до розвитку національної культури та мистецтва, переосмислення історичної пам'яті, посилення уваги до української мови. Відбулися зміни у розумінні патріотизму, який став визначатися не етнічним походженням, а спільним вибором та готовністю захищати демократичні цінності України. Зросла цінність солідарності, взаємоповаги та самоорганізації, що проявилось у здатності об'єднуватися поза державними інституціями для вирішення критично важливих проблем. В умовах російсько-української війни нові національно-культурні цінності стали рушійною силою опору української нації, захисту територіальної цілісності, збереження національної ідентичності, забезпечили суспільну стійкість та єдність, активізували волонтерську діяльність.

Література

1. Волянчук Т. А. Політична свідомість і культура як чинники формування образу сучасної української держави. *Право та державне управління*. 2023. № 2. С. 353–358. DOI: 10.32782/pdu.2023.2.51.
2. Гуменюк Т. Культура пам'яті: феномен Революції гідності в сучасній науковій рефлексії. *Український інформаційний простір*. 2023. № 1 (11). С. 41–54. DOI: 10.31866/2616-7948.1(11).2023.279552.
3. Долина Д. Основні причини Революції Гідності 2013-2014 років в Україні. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 09 листопада 2023 р.). С. 38–39.
4. Долина Д. Трансформаційні процеси у сфері культури і мистецтв, викликані Революцією Гідності в Україні. *Південний архів (історичні науки)*. 2025. № 51. С. 11–18. DOI: 10.32999/ksu2786-5118/2025-51-2.
5. Кендус О. Євромайдан – Революція Гідності на фоні культурно-мистецького простору українського суспільства. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2022. № 25 (6). С. 35-44. DOI: 10.15421/172267.
6. Котляр Ю., Мосін О. Революція гідності: вибір європейського майбутнього. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2024. Vol. VII. С. 47–56. DOI: 10.26693/ahpsxxi2024.07.047.
7. Мітчук О., Крупський І., Прокопець В. Інформаційно-комунікаційні особливості висвітлення подій Революції Гідності (2013–

2014 pp.). *Образ*. 2025. № 1 (47). С. 99-107. DOI: 10.21272/Obraz.2025.1(47)-99-107.

8. Мосін О. Концепції Майдану та Революції Гідності у закордонних публікаціях. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2025. № 9. С. 38–46. DOI: 10.26693/ahpsxxi2025.09.038.

9. Попов В., Яковенко Ю. Революція Гідності: історико-філософський огляд. *Universum*. 2025. № 19. С. 139–148. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1733/1757> (дата звернення: 19.07.2025).

10. Ткачук А. Революція гідності: політологічний аналіз. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2014. № 5. С. 322–328. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology/article/viewFile/2779/2854> (дата звернення: 12.07.2025).

11. Kotsiuk V., Hutsalo L., Hryhorchak I., Havrysh A., Stadnyk O. Ukrainian Revolution of Dignity 2013–2014: Origins, Progress, and Impact on Society. *Journal of Information Systems Engineering and Management*. 2025. № 10 (12s) P. 599–607. DOI: 10.52783/jisem.v10i12s.1868.

12. Nikolayenko O. The significance of human dignity for social movements: Mass mobilisation in Ukraine. *East European Politics*. 2020. № 36 (3). P. 445–462. DOI: 10.1080/21599165.2020.1757444.

13. Oleksiyenko A. From the revolution of dignity to a revolution of academic excellence? Paths taken and not taken in Ukraine. *Handbook of education policy*. Edward Elgar Publishing. 2023. P. 51–67. DOI: 10.4337/9781800375062.00012.

14. Shekhovtsova-Burianova V. A. The Influence of the Revolution of Dignity on the National Identity of Ukrainians. *Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy*. 2023. Vol. 14 (4). P. 218–223. DOI: 10.31548/hspedagog14(4).2023.218-223.

References

1. Volianiuk, T. A. (2023). Political consciousness and culture as factors in shaping the image of the modern Ukrainian state. *Law and Public Administration*, 2, 353–358 [in Ukrainian].

2. Humeniuk, T. (2023). Culture of memory: the phenomenon of the Revolution of Dignity in contemporary scientific reflection. *Ukrainian Information Space*, 1 (11), 41–54 [in Ukrainian].

3. Dolyna, D. (2023). The main causes of the Revolution of Dignity of 2013-2014 in Ukraine. *Cultural and Art Studios of the XXI Century: Scientific and Practical Partnership: Materials of the IV All-*

Ukrainian Scientific and Practical Conference (Kyiv, 9 November 2023), 38–39 [in Ukrainian].

4. Dolyna, D. (2025). Transformation Processes in the Sphere of Culture and Arts Caused by the Revolution of Dignity in Ukraine. *Southern Archive (Historical Sciences)*, 51, 11–18 [in Ukrainian].

5. Kendus, O. (2022). Euromaidan – Revolution of Dignity on the Focus of the Cultural and Artistic Space of Ukrainian Society. *Scientific and Theoretical Almanac Grani*, 25 (6), 35–44 [in Ukrainian].

6. Kotliar, Y. & Mosin, O. (2024). Revolution of Dignity: Choice of the European Future. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, VII, 47–56 [in Ukrainian].

7. Mitchuk, O., Krupskyi, I. & Prokopets, V. (2025). Information and Communication Features of Covering the Events of the Revolution of Dignity (2013–2014). *Obraz*, 1 (47), 99–107 [in Ukrainian].

8. Mosin, O. (2025). Concepts of Maidan and the Revolution of Dignity in foreign publications. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 9, 38–46 [in Ukrainian].

9. Popov, V. & Yakovenko, Yu. (2025). Revolution of Dignity: Historical and Philosophical Review. *Universum*, 19, 139–148 [in Ukrainian].

10. Tkachuk, A. (2014). The Revolution of Dignity: A Political Science Analysis. *Bulletin of Lviv University. Philosophical and Political Studies*, 5, 322–328. [in Ukrainian].

11. Kotsiuk, V., Hutsalo, L., Hryhorchak, I., Havrysh, A. & Stadnyk, O. (2025). Ukrainian Revolution of Dignity 2013–2014: Origins, Progress, and Impact on Society. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 10 (12s), 599–607 [in English].

12. Nikolayenko, O. (2020). The significance of human dignity for social movements: Mass mobilisation in Ukraine. *East European Politics*, 36 (3), 445–462 [in English].

13. Oleksiienko, A. (2023). From the revolution of dignity to a revolution of academic excellence? Paths taken and not taken in Ukraine. *Handbook of education policy*. Edward Elgar Publishing, 51–67 [in English].

14. Shekhovtsova-Burianova, V. A. (2023). The Influence of the Revolution of Dignity on the National Identity of Ukrainians. *Humanitarian Studios: Pedagogics, Psychology, Philosophy*, 14 (4), 218–223 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 04.08.2025
Отримано після доопрацювання 05.09.2025
Прийнято до друку 12.09.2025
Опубліковано 30.09.2025*